

Kaks mäge – üks lugu

Ränk-raske mägironimise teekond Tadžikistanis

Prilt Joosu 6800 meetri kõrgusel tõusmas Pamiiri katusele Somoni taustal

Meie vahel on 15 aastat. Kui 1991. aastal Loode-Pamiiri mägitamkamehed oma tõusu tegid, olime meie umbes 15-aastased. Mängisime südamest palli, olime lugenud Tenzing Norgay “Lumetiigrit” ja Maurice Herzogi “Annapurnat”. Korženevskaja ja Kommunismi mäetipust me unistada ei teadnud.

Nüüd, 2006. aastal, jõudsim samasse kohta. Teistmoodi, muga- vamat, soojemate riiete ning hea varustusega. Eesmärk tõusta Korženevskaja ja vahepeal Kommunismist Ismoili Somoniks ümbernimetatud tippudele. Tadžikis oli olnud sõda, Eestis üleminekuage, sestap ei olnud ühtegi ekspeditsiooni siit neile mägedele vahepeal jõudnud.

Ekspeditsiooni liikmed baaslaagris lõunastamas. Vasakult paremale vaadates loo autor, Aivi Karu, Priit Simson, Priit Rooden, Priit Joosu ja Hannes Oja.

Tahtsime jätkata oma teekonda suurtes mägedes. Teha väarikad tõusud alpinismi juubeliks. Rairo Plumeri päevik andis detailse

ülevaate 1991. aastal ettevõetust, meie juhiseid ja võrdlust. Oma retke plaanisime siiski teisiti. Meie ei tahtnud teha mägiipiirkonda pikka

Kristiina Kindel

2. augustil sõitis Raimo Rotberg tagasi Eestisse, Ääsmäele. Seljavalud ei lubanud jätkata.

ja ränka jalgsi sisseminekut. Kasutasime selleks helikopterit: vana hea MI8. Lendasime 35 minutit mööda Muksu jõe orgu Dširgitalist Moskvi liustikul asuvasse baaslaagrisse. Baaslaager oli 4300 meetri peal, sellega võtsime 3500 meetrit kõrgust. Baasist tõustakse nii Korženevskaja, kui ka Somoni tippudele.

Päeva raskeim osa seisnes varustuse ja toidukraami tassimises kopteri maandumisplatsilt 150 meetri kaugusele telgikarkasside juurde. Telgid olid puitpõranda ja presentseintega, kuhu hiljem veeti ka elekter.

Kõik ei lähe alati nii nagu kava ette näeb. 24. juuli oli esimene täispikk päev baaslaagris: söime,

puhkasime, valutasime päid. 25. juulil tõusime 4600 meetri kõrgusele mööda Korženevskaja klassikalist marsruuti. Edasi ei jaksanud, kuigi tahtsime. Peatuse tegime just enne liustikukeele algust. Jätsime sinna toitu ja telgid. 26. juulil puhkus baaslaagris.

27. juulil alustasime tõsisema aklimatiseerumise programmiga. Plaan oli lihtne: tõusta 5300 meetri laagrisse, siis 5800 meetri laagrisse ja 6100 peale laagrisse. Tipu üritusteks oleks see taganud korraliku aklimatiseerumise.

Marsruudi alguses ei olnud midagi keerulist – Moskvi liustiku ületamine jääserakkide ning

ojade vahel, segamas ainult kohutav palavus; seejärel tõus mööda moreen-nõlva umbes 150–200 meetrit ning koheselt pea samapalju laskumist ja

Hirtest ja inimestest. Baaslaagris elasime neljastes puitpõrandaga sõjaväetelkides. Põrand ei olnud mingi punnitud laudadest lakitud tantsuplats, vaid kohaliku pinnasega kaetud sõrme suuruste vahedega laudis. Pühkida polnud seda mõtet, sest tolm olnuks kohe tagasi ja samas oleks kõik telgis olev muutunud kasutuskõlbatuks. Nende pragude vahelt hiired jooksidki – kröbistasid toiduga ning vaatasid vilavate silmadega telginurgast.

Majandusasju aetakse baaslaagris eht sovjetlikul kombel; puudub elekter, prügi visatakse laagri taha liustikule; keegi lubab midagi, miskit ei juhtu.

jällegi tõusu mööda rusunõlva 250 meetrit. Pärast seda tõusu algasid esimesed tehnilisemad lõigud, kuhu olid välja pandud tugiköied.

Pärast tõusu 4700 meetrile tuli langus liustikukeele alla ja sealt traavers teisele poole nõlvale. Ärevaks tegi liustiku alt läbimineku asjaolu, et aeg-ajalt langeb sulavalt liustikult kive. Algas ränk 100-meetrine

tõus ning edasi juba rahulikumalt üles-alla mööda moreeni. Natuke enne 5100 laagrit, mis ei olnud meie plaanitud 5300 laager, oli järsk rusunõlv, kuhu oli välja pandud 100 meetrit köit.

Jäime telkima 5100 meetri kõrgusele, 200 meetrit allpool plaanitud. Kõik tundsid ennast suhteliselt raskelt. Tööpäev oli kestnud 8 tundi.

28. juulil tõusime 5300 meetri laagrisse. Rohkemat plaanis polnudki. Kiiret ka mitte, keegi polnud veel 5800 meetri peale jõudnud. Tegime umbes 2-tunnise päeva, seejärel söime-jõime kõvasti. Priit Roodeni jaoks oli see isiklik kõrgusrekord. Mäel oli peale meie veel Permist pärit noor sooloist Ilja ja neli Moskva giidi nende juhi Andreiga.

2006. aasta oli Pamiiris ja Karakorumis eriti lumevaene: liustikud paljad, neil olevad lumesillad haprad ning nõlvad, mis muidu mängeldes läbitavad, jäised ja järsud.

29. juuli plaan oli välja jõuda 5800 meetri laagrisse. Aga me ei teadnud, mis meid ees ootab. Alustasime hommikul kell 8.30, pool tundi enne giide. Raimo oli just teatanud, et tema edasi ei tule. Põhjuseks valutav selg. Ta lubas jääda 5300 meetri peale ootama.

Tõusime, vahetevahel mööda-vihisevate kivide saatel, kaljude alt mööda järsku liustikuserva ülespoole. Pärast 200-meetrist tõusu jõudsid giidid meile järele ning edasi jätkasime koos. Giidid pidid ette valmistama tõusurada, tegema laagri 5800 meetrile ja leidma eelmisel aastal sinna kaljuprakku peidetud köied.

Marsruut kulges otse läbi tsirkuse. Eelneval päeval aga olid köied pandud valesti selle vasakule nõlvale. Tõusin sellepärast mööda varem valesse kohta pandud köit ülesse, et see alla võtta. Samal ajal suutsid giidid köie kinnitusotsa jääst välja raiudes puruks lüüa Aivi kirka labida. Hea, et see juhtus rahulikus olukorras.

Kunagine ilusasti kumer liustik on tänaseks kokku kukkunud, moodustades sügava oru. Giidid hulljulgetena tugiköit ei pannud, läksid kiirelt ees ja Simson varjuna nende kannul. Meie sidusime ennast kokku ja liikusime enamasti seongus ja aeglasemalt. Oli selge, et 5800-le me välja ei lähe. Koht, kus 5600-l seisma jääme, oli suhteliselt ebamugav, tsir-

5800 laager on 2,5 meetrit lai ja 15 meetrit pikk. Asub otse 1300 meetri kõrguse Korženevskaja sein all. Kaks eenduvat purjekujulist kaljut moodustavad alpiniste kivirahe eest kaitsva katuse. Laagrit nimetatakse parus (v.k puri).

kuse keskel. Otse ees kõrgumas üle kilomeetri kõrgune Korženevskaja sein, ümberringi kõrged sisselangenud liustiku ääred, meie selle põhjas. Vasakult kivisaju, paremalt aga jäätükkide langemise oht. Otsustasime liikuda liustiku vasakule servale, sinna, kuhu Ilja päev varem telgi püstitas. Sellest sai meie laager 5660 meetri kõrgusel.

5600-lt kuni 5800-ni tõusis rada osalt vertikaalselt, osalt vähemalt 45-kraadise kaldega nõlval. Ainus turvaline liikumise viis oli haaratsiga

mööda köisi.

Olukord mäel muutus tõsiseks. Tee oli sisse käimata, järsk ja jäine, tugiköisi ei olnud. 5800 meetri laager mahutas kõige enam 7-8 telki. Baaslaagris ootas vähemalt 70 inimest, et ülesse tulla. Ilmselgelt oli oht, et tugiköitele tekivad järjekorrad. Pöördusime tagasi baaslaagrisse puhkama.

Käisime baaslaagri kõrval mägijärves ujumas – järves oli sügavust pisut üle reite. Südasuvine Pamiiri mägijärv on korraliku Eesti jõe tempera-

Riskitaluvuse piir jookseb sealt, kus saab tõeks jutt julgetest alpinistidest ja vanadest alpinistidest – julged nimelt ei pidavat vanaks elama.

Somoni ja Korženevskaja asuvad Tadžikistanis, Pamiiri mäestik, Akademia Nauk'i mäeahelikus.

Qullai Ismoili Somoni

Kõrgus merepinnast 7495 meetrit
Tipu koordinaadid: 38°55'N 72°01'E
Kuni 1932. aastani samastati Somoni tippu ekslikult varemavastatud Garmo'ga (6595 meetrit). Vea avastamisest kuni 1962. aastani oli tippu nimeks Stalin, 1962. aastast nimetati tippu Kommunismiks, 1998. aastal sai tipp oma nimeks Qullai Ismoili Somoni 10. saj maj võimul olnud samaniidide dünastia valitseja järgi.
Esmatõus 03.09.1933 Jevgeni Abalakov.

Jevgenia Korženevskaja

Kõrgus merepinnast 7105 meetrit
Tipu koordinaadid: 39°3'20' N 72°1'26' E
Mägi sai oma senikasutatava nime 1910. aastal, kui Vene geograaf Korženevski nimetas mäe oma naise nime järgi. Mäe varasem nimi oli Kul-Santalak.
Esmatõus 22.08.1953 Aleksei Ugarovi juhtimisel, tipus 8 Leningradi alpinisti.

Somoni ja Korženevskaja kuuluvad endise nõukogude alpinismi viie suure 7000-se mäe hulka. Alguses oli neid neli, aga kui Pik Pobeda ohtlikkuse tõttu suleti, asendati see 6995 meetri kõrguse Han-Tengriga. Kõik 7000-le tõusnud said austava Lumeleopardi nimetus.

tuuriga. Sõime tugevalt ja võtsime mõned õlled.

Tervis pidas. Iga päeva rutiini hulka kuulus pulssoksümeetriga vere hapnikusisalduse mõõtmine. Trend näitas, et baaslaagris toimus kiire ja tõhus taastumine.

Kõik aga ei läinud nii nagu plaanisime. Esimeseks kurvastavaks

Korženevskaja harjad Pamiiri firni platoolt. Tõus tippu toimub mööda vasakpoolset ribi.

sünnimuseks oli Aivi kõhuhaigus, mis tabas teda öösel vahetult enne otsustavat mäkkeminekut. Telefoni teel konsultatsioon Eestiga: antibiootiku-

mi ravi peale ja baaslaagrisse jäämine.

Marss 5300-le oli juba tuttavalt piinav. 4. augustil ärkasime hommikul kell viis. Läbisime ohtralt pragudega

palistatud järsu jäämuru ja tõusime 5800-le. Päike jõudis meieni poole ühe ajal ning varjus seejärel kogu päevaks pilvedesse. Öhtu oli külm ja pilvine.

Laupäeval, 5. augustil ärkasime nagu tavaliselt, umbes kell viis. Sõime hommikuse kiirkaerahelbe pudru. Peale teatud arvu kordusi muutub ka kõige maitsum puder siiski ainult sunniviisiliselt omandatavaks kalorite koguseks. Joosu asus rivi etteotsa. Liikusime vabalt ilma seonguta, enesejulgustus otsaga tugiköiele kinnitatuna. Sein muutus kohe järsuks. Esimeses sinise jääga kohas viskas seni pehmelt liikunud Joosul jalad alt, ta libises, aga lõppeks jäi siiski köiele rippu. Püüdsime olla

ettevaatlikumad ja energiat asjatult mitte kulutada.

Kolme tunniga tõusime kokku 300 meetrit – tempo oli aeglane, kuid meil kiiret polnud. 6100 meetri kõrgusel kitsal harjal oli ruumi ainult ühele telgile. Otsustasime paigale jääda. Edasi lõunaharjale viis järsk tõus. Teise telgiplatsi tasandamiseks kulus terve tund. Ikka mõned minutid vägevast kaevamisest ja siis kordi rohkem hingeldamist. Nii see ring meie vahel käis, kuni jõudsime rahuldava tulemuseni.

Hommikul kell kaheksa välja sättides nägime inimest laskumas. Jälgisime tema tantsu jääl ja kaljul. Tuli selle aasta esimene tiputegija – Ilja Permist.

Tee 6400 meetri laagrisse osutus kordi lihtsamaks kui olime ette kujutanud. Poolteist tundi käiku ja seisimegi telkidega hõredalt asustatud platsil. Laager osutus esimeseks ilusaks laagriks: suurepärased vaated Pamiirile ja ilusale Korženevskajalt algavale jäämurrule; meie vastas, umbes 10 kilomeetri kaugusel, kõrgus Somoni.

Hannes oli hommikul kella neljaks veekeedu toimkonda pandud. Aga kui ärkasin, oli väljas vaikus. 6400 meetri peal ööbimine on veidi keerukam kunst – uni tuleb ja läheb, millal tahab. Hannes oli otsustanud ööd tunni võrra pikendada.

Kella kuueks olime rivis. Tipu poole rühkis peale meie veel kümme inimest, kelle hulgas kaks noort giidi. Nende ülesanne seisnes tugiköite panemises laagri lähedal olevatele pragudele. Köed jäid panemata – giidide tipukihk sai võidu. Tipumine oli küllaltki kurnav: hari tegi kolm suurt tõusu, igale tõusule järgnes väike langus. Aeg-ajalt oli tegu päris noateral kõndimisega – nii kitsaks läks hari. Tõusul polnud see probleemiks, laskumisel aga küll – Hannesil õnnestus end laskudes harjalt lahti kukutada. Väle tegutse-

Tõus Korženevskajal mööda nimetut liustikku 5600 peale. Foto keskplaanis listiku parempoolsel moreenil 5300 laager, taustal esiplaanil NKVD tipp (5203 m).

mine jääkirkaga päästis teda sõidust 1000 meetrit allpool olevale liustikule. Korra vajus harja karniisist läbi ka Joosu.

300 meetrit Korženevskaja tipust allpool oli järsk sein. Üles tuli liikuda kasside esihammastel. 6800 meetri kõrgusel lõi hinge valusasti kinni. Viimase 200 meetri läbimiseks kulus pea 2 tundi. Tipp. Väike lumine plattoo. Suurepärase vaade Somonile ja allpool voolavatele liustikele, kõrval hingeldavad ja pildistavad kaasalpinistid. Olime seal umbes tund aega. Aeg muudkui läks, aga Kristiinat polnud veel näha. Otsustasime laskuma hakata.

Kui jõudsime laskudes järsu

seinani, tõusis sellel kaks inimest: üks rohelises jopes ja uskumatult kiiresti, teine punases ja palju aeglasemalt. See oligi Kristiina.

Kahjuks oli kell juba üks. Taevas ei tundunud enam nii muretu, kogus pilvi. Kristiinal oleks sellise tempo juures tipuni läinud veel oma kolm tundi, seega neljaks tipus ja siis pikk ning ohtlik laskumine. Kristiina otsustas tagasi keerata.

Hiljem baasi saunas olles kuulsime, et rohelise jopega väle mees oli Andrei Puchinin Kasahstanist. Ta tõusis baaslaagrist tippu 9 tunniga. Kogu ringi baasist tippu ja tagasi tegi 14 tunniga. Fenomenaalne.

Laskusime, laskusime ja kella

kolmeks olime 6400 meetri laagris. Poolteist tundi hiljem saabus Kristiina koos Roodeniga, kes hoolitseva härrasmehena vaatas, et kõik laabuks. Teadsime, et tee baaslaagrisse on pikk ja kurnav. Laskumispäeva õhtuks oligi Hannelsel venitatud hüppeliiges. All selgus, et Aivi oli püüdnud meile korduvalt järele tulla, kuid antibiootikumid olid tervist niivõrd väsitanud, et ta pidi siiski tagasi pöörduma.

Tõusust Somonile ja sellest, mis sai edasi, saab lisaks lugeda www.alpinism.ee. Aga nagu laagriülem Sasha Gerassimov ütles: "See on juba täiesti teine seiklus".